

УДК 811.161.2'38

Семенюк О.А., канд. філол. наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна

ДІАЛЕКТНІ МОРФОЛОГІЧНІ РИСИ В МОВІ БЛОГУ ЛЮДМИЛИ ЛІННИК В ІНТЕРНЕТ-ВИДАННІ «ВІКНА»

У статті досліджено мову авторського блогу Людмили Лінник з погляду відображення в ній діалектних морфологічних рис. Особливу увагу звернено на говіркові елементи, засвідчені у системі іменника, дієслова, прикметника, займенника. Встановлено, що вони репрезентують в основному наддністрянський та покутський діалекти і є типовими для західноукраїнських говорів. Проведене дослідження доповнює студії, які вивчають використання діалектизмів у мові сучасного публіцистичного стилю.

Ключові слова: морфологічні діалектні риси, діалектизми, південно-західні говори, наддністянський діалект, покутський діалект.

Однією з актуальних проблем сучасної української лінгвістики є дослідження взаємодії літературної мови і територіальних діалектів [3: 3]. Особливе зацікавлення мовознавців викликає використання діалектизмів у мові сучасної публіцистики, оскільки через високий ступінь стилістичної виразності та експресивний потенціал вони є на сьогодні досить продуктивним елементом газетного дискурсу [2: 35]. Функціональне навантаження діалектизмів, ужитих на сторінках періодичних видань, є предметом вивчення у працях В. Путрашика, М. Бігусяка, О. Пискач та ін. [7; 2; 6].

Мета нашої розвідки – аналіз морфологічних діалектних рис у мові блогу Людмили Лінник в інтернет-виданні Калущини «Вікна» [5]. Блог

івано-франківської літераторки, музикантки, громадської активістки, волонтерки присвячено спогадам дитинства і юності, проведених у селі Боднарів Калуського району Івано-Франківської області. Розповідаючи про мешканців, побут і звичаї рідного села, змальовуючи образи найближчих людей, згадуючи про яскраві події, авторка використовує говірку села Боднарів, яка належить до перехідних і має ознаки наддністрянського і покутського говорів [1: 13].

Слід зазначити, що використання елементів рідної говірки спостерігаємо і в авторській мові, і в мові мешканців села, про яких розповідає блогер.

Серед морфологічних діалектних рис, які належать до системи іменника, засвідчено такі:

– закінчення *-e* (графічно *-є*) замість літературного *-a* (графічно *-я*) у формі називного відмінка іменників жіночого роду першої відміни м'якої групи: *газдине, цибуле*, наприклад: *Затого каждая поредна газдине, чи то в селі, чи в місті, мала такой мати в значци пару отих півлітрів; До них сі жарила цибуле і тото всьо заправлелоси паленов муков і сметанов;*

– закінчення *-e* (графічно *-є*) замість літературного *-a* (графічно *-я*) у формі називного та знахідного відмінків однини іменників середнього роду другої та четвертої відмін: *листе, шмате, щісте, теле, паце*, наприклад: *О, листе – то окрема історія; Яке щісьте – вздріли мене під сусідиним плотом під надійнов гусячов сторожов; Нас не треба було кликати по два рази – ми вилазєли з-під нагрітої перини і, ловлячи дрижаки, скоро накігали на себе зрихтоване звечора шмате, напастовані мешти і всьо решта; Як надумают було баба зарубати півня або курку, а чи, Боже збав, закличут хлопа забити паце або зарізати яке тиле перед Великоднем – отоди сі зачиначало;*

– закінчення *-ов, -ев* у формах орудного відмінка однини в іменниках жіночого роду першої відміни (а також у займенниках, прикметниках, порядкових числівниках), що виникли внаслідок редукції кінцевого [у]:

*ногов, діжов, панев, землев, коровов, фарбов; над нев, свойов, мокров, першов: «Не мий ноги **ногов**, не сій муки над **діжов**», – казали мої баба; Знаєте, як то є – бути **панев** з міста? Вони застеляли бамбетель рядном, клали велику стільницю і сіяли над **нев** муку; ...пилова роса зі срібної робиласі просто **мокров**; Я любила виходити зі **свойов коровов** зранє найперша;*

– флексія *-и* у формі родового відмінка однини іменників третьої відміни (історичне закінчення): *сповіди, крови*, як-от: *Помежи тим – ходисі на Хресну дорогу і до **сповіди**, б'єсі поклони, рихтуєсі найліпше шмате, провітруютсі хустки і великодні рушнички, ладнаютсі кошики; Взели миску з водов і вмили мою рану від трави, болота і **крови**;*

– закінчення *-и* у формі місцевого відмінка однини іменників першої відміни та другої відміни м'якої групи: *у куфайци, на кавалєрци, по господарци, в долинци, в посадици, на подушици, на кінци*, наприклад: *Вони вже, певно, й забули, як то є на **кавалєрци**; ...тоді без флєшки майже ніц по **господарци** залагодити було не мож, ні в селі, ні в місті; Полежала я ше вдома пару днів, а тоди зачєла проситисі в село, бо ж репетиції йдут повним ходом, концерт на носі, а в мене – лаба на **подушици**; Жила медсестра далеко, на єнчїм **кінци** села;*

– реліктові форми колишньої двоїни у формі орудного відмінка множини: *Далі вони шось там вовтузились з молоком, цукром, **яйцєма**...; Йшли собі ворушити сіно, легонько **гралєма** підоймали прїлі оберемки свіжоскошеної трави;*

– закінчення *-ий* у родовому множини іменників (насамперед іменників колишньої відміни на *-ї*-основ, множинних іменників): *гусий, дєрий, людий, курий*, наприклад: *Певно, баба мої не чули про **гусий**, які шось там колись мали до поратунку Риму, але мене сі двоє поратували точно; **Дєрий** не роблят – а нащо? До каждого озивавсі якимось жартом чи добрим словом, обходив довкола церкви тричі, густо кроплячи і кошики, і **людий**; Не, курєчок у мене насеред хати нема, бо нема **курий**.*

Серед діалектних прикметникових рис, характерних для південно-західної групи говорів, у мові блогу зафіксовано вживання стягнених форм прикметників жіночого роду в місцевому відмінку однини: *по торічні, в холодні*, наприклад: *Раз – запорошений масвим цвітом, раз, хрумтячи ледом по **торічні** траві, раз безкраїми калабанями і болотем; Наливали у глибоченькі мисочки, накидали туди вишень, і так воно стигло собі в «холодні хаті» разом з гишками; також засвідчено стягнені форми ад'єктивних займенників жіночого роду: Ми з дівками не раз втікали і ховалисі в городі – в **тоті** парафії нас ніхто не шукав і не гонив. У формі вищого ступеня порівняння прикметників уживається сполучення [шч], очевидно, під впливом прикметників, у яких відбулася дисиміляція [4: 69]: *найфайніщі, мудріща*, наприклад: *Вони вибирали найбільші і **найфайніщі** яйці, ладували в банек цибулевої лупини, складали тоті яйці поверха і наливали води; Чи то сестра була старша і **мудріща**, чи то я – пані з міста – була не пристосована до польових умов існування...**

У мові блогу виявлено також редупліковані форми вказівних займенників *тота, тото*: *Я летіла за коровов, ше не здоймивши гумаки – бо вдосвіта по **тотій** росі було такой зимно в мої панські ноги; Нас за **тото** не дуже жєлували, бо топтати шкільне сіно, аби набрати ромашОк, було не файно; На **тото** крісло я втарагунила стільчик...; вказівні займенники *сей, ся, се*: *Постачальником **сеї** заначки, певна річ, були мої баба; На **сей** раз мені сі захтіло збудувати піраміду; **Сего** року мої баба не готуватимут вечері; енклітичні форми особових займенників: *Її ставлення до виховання, догляду та здоров'я нащадків характеризується однією простою фразою: «Ніц йому не буде – шляк го не трафит».***

Цікавим є послідовне використання у мові блогу займенникових форм родового відмінка *теї, меї, свєго, всеї*, які характерні для південно-волинських і західно-подільських говорів: *Дух стоїт такий, шо мож вмерти, а покушєти **теї всеї** смакоти мож буде аж за кілька день, бо*

*ніст; Вдома були вуйко – тато **меї** сестри; Таких здоровецьких, рісних і солодких помідорів, як у **меї** баби, не було більш ні в кого; У **меї** мами, як у поредної газдині, такої мусіла бути в запасі півлітра, хоча вдома у нас ніхто не вживав і, тим більше, не ЗЛЮживав; Зтого, як тільки ми виділи, шо баба йдут до куферка, то конче лЕтіли за нею, аби такої захати тудя **свего** носа. За свідченням авторки, ці морфологічні «волінізми» вона перейняла у дядька, який був родом з Волині, але жив у Боднареві. Для мовлення мешканців Боднарєва згадані займенникові форми не характерні.*

У системі дієслова у мові блогу засвідчено такі морфологічні ознаки західноукраїнських говорів:

– твердий кінцевий приголосний *t* у формах третьої особи множини в дієсловах I і II дієвідмін: *метут, малюют, віграют, білят, роблят, сушат*, наприклад: *Всі **метут** березовими віниками обори і дорогу коло своїх парканів, єден наперед другого **білят** хати і паркани, **малюют** лавки, сходи і паркани; **Віграют** на сонці шоно вимиті вікна, **теліпаютси** на вітрі віпрані фіранки;*

– закінчення *-e* у формі третьої особи однини дієслів II дієвідміни (скінче, залеже, ходе, робе): *І вони там все собі свої, бо свої, а ти тільки приїздиш, як **сі скінче** школа і в света; Але попід ліжка має бути чисто, бо там ніхто **не ходе** і капари **не робе**; Баба казали, шо від того **залеже**, наскільки кури будут нестисі, пацєта і тилєта плодитисі і так далі;*

– реліктові форми перфекта (давньоукраїнського складеного минулого часу): *Взутисі я не могла ні в шо – тапок прив'єзувала до лаби кандраком, так і **шнєпала-м**; **Зриваламси** вдосвіта і торочила бабі, шо як то вони ше не здоєли корови, аби я вже могла її пасти; Чи то я так **ім си напудила**, чи шо, але мені навіть не заболіло; Сяк-так **сперламси** на сестру і на єдній нозі доскакала під гору до її дому...; Скажу чесно- я сі бридила і **впираламси**, як могла;*

– форми постфікса *ся сі, си*, які вживаються у текстах паралельно, до того ж і в препозиції як частка, і в постпозиції як постфікс: *Село чепуритсі, як дівка на танці, вівбирусси в нові кольори і пацьорки* (бачимо паралельне вживання *сі і си* в одному реченні); *Але кождий раз Великдень – то свето, яке сі починає ше зі Страсного Понеділка і сі кінчит на Провідну Неділю;*

– творення форм третьої особи однини і множини наказового способу за допомогою частки *най*: *Най собі такой спит до весни; Баба нас все захищали: «Най діти сі тішут, раз на рік таке съвето!»*

Авторка послідовно використовує також характерну для західноукраїнських говорів множину пошани: розповідаючи про старших за віком родичів (бабу, діда, вуйка), вона вживає дієслова у формі множини і відповідні присвійні займенники: *Розмальованих химерних пасок мої баба не робили; І ліплят баба до розбитого коліна наслинений подорожник, і втирают зацофанов запасков шмаркатога носа; Мої дідо – Царство їм Небесне – дивилисі і, як усе, казали: «Роззяві заааавше віпадок буває»; Вуйко найперше зблідли, тоди почервоніли, далі злапалисі за черево, потому за писок, але якось дали собі раду і зачєли мене ратувати.*

Органічно вплетено у мову блогу діалектні службові слова: сполучники *гі, гіби, жи*: *Кров кабатит, гі з пацєти; Плескали мені, гіби сі показали; Виходило шось таке, гіби підлива; Баба особливо пишаласі, жи вони нічим не кроплені, не троєні і т.д; Деколи мені так щістило, жи мама з татом спроваджували мене до баби ще числа так третого або четвертого; вказівна частка *ади*: *Сестра йшла поруч пішки і думала собі, певно, заздру, шо мені – пані з міста – знов повезло: ади, на мотоцикли возжуси; «Ади, дідьку старий, певно ти тої свіжини їсти не будеш?! – й собі заводилисі баба, – Певно тобі кубаси на света не треба?!»**

Таким чином, у мові блогу Людмили Лінник у інтернет-виданні «Вікна» широко представлено морфологічні діалектні риси, які характерні для південно-західної групи говорів. В основному ці риси відбивають

мовлення мешканців села Боднарів Калуського району Івано-Франківської області. Засвідчено також незначні вкраплення південно-волинських говорів, зумовлені впливом мовлення дядька авторки, який був родом з Волині.

Уживання діалектних елементів спостерігаємо і в авторській мові, і в мові мешканців села, про яких розповідає блогерка.

Проаналізовані морфологічні діалектизми увиразнюють мову блогу, додають їй особливої експресивності, привертаючи увагу читачів, створюючи враження неофіційного, невимушеного спілкування. Важливими функціями, що виконують діалектизми в досліджуваних текстах, є функції мовної індивідуалізації персонажів, забезпечення переконливості, достовірності у змалюванні життя галицького села та його мешканців.

Різнорівневі діалектні риси, уміло й органічно введені у мову блогу, потребують подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігусяк М. Лінгвогеографічне дослідження говорів Івано-Франківщини / Михайло Бігусяк // Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. Філологія. – Випуск XXXII – XXXIII. – Івано-Франківськ, 2012. – С. 13 – 18.

2. Бігусяк М.В. Стилiстичнi функцiї дiалектизмiв у мовi мiсцевої преси / М.В. Бігусяк // Науковi працi Кам'янець-Подiльського національного університету ім. І. Огієнка. Філологічні науки. – 2013. – Вип. 34 – С. 35 – 39.

3. Грещук В. Діалектне слово в художній мові / Василь Грещук // Українознавчі студії. – 2011 – 2012. – № 11 – 12. – С. 3 – 11.

4. Лесюк М.П. Мовний світ сучасного галицького села : (Ковалівка Коломийського району) / Микола Лесюк. – Івано-Франківськ, 2008. – 325 с.

5. Лінник Людмила. Блог. URL: <http://vikna.if.ua/blog/author/1379>

6. Пискач О. Використання діалектної лексики в публіцистичному тексті (на матеріалі закарпатської районної преси) / О. Пискач // Сучасні проблеми мовознавства і літературознавства. – 2002. – Вип. 6. – С. 281 – 287.

7. Путрашик В.І. Функціонально-стилістичні можливості діалектизмів у заголовках сучасної закарпатської газети (на матеріалі часопису «Старий замок «Паланок») / В.І. Путрашик // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия : Филология. Социальные коммуникации. – 2011. – Т. 24(63). – №4, ч.1.– С. 169 – 176.

Семенюк О.А., канд. філол. наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківск, Україна

ДИАЛЕКТНЫЕ МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ЧЕРТЫ В ЯЗЫКЕ БЛОГА ЛЮДМИЛЫ ЛИННИК В ИНТЕРНЕТ-ИЗДАНИИ «ОКНА»

В статье исследован язык авторского блога Людмилы Линник с точки зрения отражения в нем диалектных морфологических черт. Особое внимание обращено на диалектные элементы, зафиксированные в системе существительного, глагола, прилагательного, местоимения. Установлено, что они представляют в основном надднестрянський и покутський диалекты и являются типичными для западноукраинских говоров. Проведенное исследование дополняет студии, изучающие использование диалектизмов в языке современного публицистического стиля.

Ключевые слова: морфологические диалектные черты, диалектизмы, юго-западные говоры, надднестрянський диалект, покутський диалект.

Semeniuk O.A., Ph.D (Linguistics)

Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk, Ivano-Frankivsk, Ukraine

**DIALECTAL MORPHOLOGICAL FEATURES
IN THE LANGUAGE OF LYUDMILA LYNNYK'S BLOG
IN THE INTERNET EDITION "VIKNA"**

The article examines the language of Lyudmila Lynnyk's author's blog in terms of displaying dialectal features in her. The purpose of the article is the analysis of morphological dialectisms in the language of Lyudmila Lynnyk's blog in the Internet edition "Vikna". Special attention is paid to the dialectal elements in the system of the noun, verb, adjective, pronoun. It was discovered that they mainly represent Upper Dniestrian and Pokuttian dialects and are commonly typical for Western Ukrainian dialects. The morphological dialectisms in the language of Lyudmila Lynnyk's blog perform functions of linguistic individualization of characters, provision of persuasiveness and certainty in depiction of life of Galychyna villages and its habitants. This research complements the studios which explore using of dialectisms in the language of modern journalistic style.

Key words: *morphological dialectal features, dialectisms, southwestern dialects, Upper Dniestrian dialect, Pokuttian dialect.*